

Страхът, турците, помаците и държавата мащеха

2008-10-31 00:07:01

Жанина Драгостинова

В петъка, когато в полите на Витоша ударил зловещият гръм (б. р. – самоубийството на Ахмед Емин), тъкмо се бях върнала от Измир и се канех да пиша репортаж за българските турци, изселили се там. Ехото от гърма заглъхваше бавно и мъчително и промени намеренията ми. Казах си, че едва ли репортажът ще прозвучи актуално точно в „тази ситуация“, че трябва да изчакам, за да видя какво ще се случи. Случващото се и ситуацията обаче сочеха точно към противоположното – за българските турци и изобщо за българските мюсюлмани трябва да се разказва.

Разказът, слушането са път към познанието. Само когато знаем повече един за друг, ще открием, че нещата, които ни свързват, са много повече от тези, които ни разделят. И тогава няма да делим християнска от мюсюлманска България и някак много по-лесно ще ни е да приемем, че право на живот в тази страна имат и българи, и турци, и помаци. Земята и небето са еднакви към всички. Друг е въпросът с държавата.

От Освобождението до наши дни българската държава никога не е знаела, и явно все още не знае, как да се отнася към мюсюлманите си. Те са доведените деца на християнската майка, нелюбими, натрапени някак, нежелани, но от кумова срама не иде директно да се отърве от тях. Затова държавата ту е подавала храна на мюсюлманите, ту е взимала пръчката и ги е била през ръцете, оправдавайки се, че така ги възпитава в добро поведение. Плодовете от това шизофренично държане берем днес.

Не познавам хората от централата на ДПС. Дори никога не съм ги виждала на живо. Но вече смея да твърдя, че добре познавам т.нар. „обикновени“ български турци и помаци. Повече от година обикалям из районите с турско и помашко население, бях сред изселниците в Бурса, Истанбул и Измир, разговарях с български турци и помаци, които са отишли да търсят препитанието си на Запад, в случая – Виена. Храних се на трапезите им, спях в къщите им. Разбира се, всяко правило има своето изключение, но няма да звучи преувеличено, ако кажа, че това са кротки, гостоприемни и трудолюбиви хора. И много наплашени. И от българи, и от свои. Признавам, не е лесно да ги разприказваш. Посрещат ме любезно, но винаги „с едно наум“. Някак не могат веднага да приемат, че искам да чуя историите им от чисто журналистически интерес. Че не съм агент на ДС, на „Атака“, в краен случай на Доган. Нужно им е време да ме опознаят и чак тогава да ми се доверят. Част от разказите им могат да се прочетат и в архива на e-vestnik (виж линковете по-долу). Не мога да ги виня за страха им. Той е насаждан от десетилетия от българската държава, която всеки път е правила така, че турците и помаците в България да се чувстват втора категория хора.

Сред помаците има възрастни хора, на които 3 пъти са им сменяни имената. Затова не се учудих, когато един дядо край село Припек ми каза, че няма име. Баща му го кръстил Селим, държавата – Стоян. „Върнах си бащиното име, но откъде да съм сигурен, че пак няма да ми го вземат?“, попита човекът. Опитах се да го успокоя, че днес това е невъзможно. Не ми повярва.

„**П**о царско, разказваше един друг възрастен човек от Златоград, на помаците не ни даваха никаква държавна служба. Дори пъдари не ни правеха. Комунистите излязоха хитри, дадоха ни

държавни постове и всичките помаци отидоха на работа в МВР-то.”

Да, дойде ред на това малко изключение – държавата се е отнесла равнопоставено към християни и мюсюлмани, когато е трябвало да ги вербува за агенти на ДС. Само за няколко сребърника и едните, и другите са били готови да предават роднини и приятели, обвивайки страха, сребролюбие, чревоугодничеството или кариеризма си във високопарни фрази като „служба в името на родината”. Нали ви казах – повече си приличаме, отколкото се различаваме.

Затова днес в Родопите ще чуете разкази, че едно време границите се пазели не от граничарите, а от помаците от пограничните села, на които държавата плащала „по една заплата отгоре”, да залавят „диверсанти и бегълци”. Когато през 70-те години преименуват помаците, турците участват в доброволните отряди, които е трябвало да извършат това дело. Когато през 1984 г. започва т.нар. „възродителен процес”, помаците са тия, които получават от държавата пушки и тръгват из турските села. А идеолозите-българи като примерни християни не си цапат ръцете, гледат отвисоко и ръководят. Сигурни са, че чистите им ръце могат да пипат надалеко. При преименуването на турците в кърджалийския край „къртиците”, които издават на вътрешни войски къде са се скрили хората от селата, са турци. По-късно – голяма част от тези, които глобяват по улиците, че се говори на турски, са турци. В днешно време част от същите хора са кметове на същите села. Как това население да не е напласено? Как да не е готово на всякакво подчинение? „Преклонена главица сабя не я сече” не е поговорка за българите под османско робство. Това е поговорка за гражданина на България, в това число турци и помаци.

Знам, че вече отвътре ви напират да споменете случая с терористичния акт на гара Буново. И да обвините турците. Журналистическите разследвания, които съм чела по въпроса, доказват, че терористите са вербувани от ДС.

„Станахме курбан както на българската държава, така и на турската.” Това изречение чувах многократно, произнесено от различни български турци, изселили се в Турция. Повечето от тях са изгонени насилно от България. Ей така – дали им паспортите – за Швеция, за Австрия, за Турция. „Не вярвай на турчин, който ти каже, че не е искал да замине за Турция, ми каза треньорът по тенис на маса с прякор Ходжата от Момчилград. Истината е обаче, че и Турция ни излъга.” Днес нашите изселници в Турция живеят ни тук, ни там. „Парите си печелим в Турция, но сънищата си сънуваме в България”, ми обясни един от тях.

Колкото до българските турци в Западна Европа, в момента те предпочитат да са с паспорти с български имена. Не защото се чувстват не-турци, а защото в ЕС така им е по-изгодно. Още един цитат от туркиня от Хасково, която работи във Виена и доброволно е сменила името си с немско. По икономически причини. „Направиха ни артисти и продължаваме да играем!”, каза ми тя. За разлика от повечето българите обаче, които отиват на Запад с идеята да останат там завинаги, българските турци отиват на гурбет. Да пороботят няколко месеца, да изкарат някое и друго евро, да го занесат на жената у дома. Повечето работят на черно като строителни работници. Биха останали и работили в държавата си, ако тя им осигуряваше работа и добро заплащане.

Жени алианки на курбан. Снимки: авторката

През 90-те години на XX век в изцяло мюсюлманското село Старцево до Златоград е построена християнска църква. Попът постоял, погледал и поради липса на миряни сложил катинара и си отишъл. Днес църквата стои заключена наред селото като паметник на глупостта. Подигравка и за християните, и за мюсюлманите. Близо до Златоград има почивен дом на МВР. Казват, че бил построен с камъните от разрушените през 80-те години джамии.

В село Припек пък голяма част от младежите се самоопределят като помаци, но сами в последните години (без участието на Боян Саръев) се покръстили в християнски храм. Припек е единственото помашко село в иначе изцяло турската община Джебел. Безумен акт на разграничаването.

Като виц се разказва, че по време на последното преброяване част от помациите, за да не бъдат ни българи, ни турци, се писали китайци. Истина е, че помациите напоследък не кръщават децата си ни с турски, ни с арабски имена, а с ... английски.

Цялата тази каша е забъркана от българската държава. И вместо да се постарее някак да я пооправи, днес отново се вадят националистичните лозунги. Имало опасност от етнически сблъсъци! Да, има я в главата на този, който няма какво да предложи като икономическа програма.

През лятото пътувах към Кърджали. Шофьорът на автобуса ме пита къде отивам. Казах, че събирам лични истории на български турци. „И не те ли е страх?“, попита той. Защо да ме е страх? „Ами защото тези, които ни тъпчеха политически, сега ни тъпчат икономически“, каза той. И ми разказа, че не бил много пострадал от „възродителния процес“. Само малко. По това време бил войник. Трябвало да стои на пост и за да не заспи, си купил нов будилник. Много красив, с големи цифри и силно цъкал. Старшината му го прибрал. Много цъка, казал. Дали не е бомба? „Само защото бях турчин, той си помисли, че правя бомби?! Още ми е мъчно за този часовник, така му се радвах!“, завърши разказът си шофьорът.

Тъй като гледам, днес водещите български държавници отново привиждат бомби в будилниците. Защо ли? Отговорът е съвсем ясен и ще използвам личен опит, за да го обясня. Преди няколко месеца ни откраднаха колата, като крадецът едва не прегази мъжа ми. Миналата седмица пак крадец влезе в дома ни през нощта, докато спим. Открадна компютър с доста ценни неща, записани в него. Няма защо да ви описвам какво представлява ужасът да се усещаш несигурен в собствения си дом. Чувството е познато на поне 80% от българските граждани.

Днес видях, че почнали да асфалтират улицата до нас. Хубаво, но улицата се намира в община Витоша, където няма канализация. Водата от дъжд и сняг, идваща от планината, се стича надолу. Само след два месеца асфалтът няма да го има. „Не трябва ли първо да се направи канал?“, попитах работниците. „Трябва“, отговориха те. „А защо не го правите?“ „Защото така ни наредиха.“ Тъй е в България – първо се асфалтира, после се копае за канал. Ако изобщо се копае, обясниха ми строителите принципите на съществуване на държавата. Проблемът на България не е, че тук заедно живеят мюсюлмани и християни. Проблемът е, че държавата ги поставя в условия на страх и за да прикрие, че тя е разбойникът, се опитва да им внуши страх едни от други.

Един виц в заключение.

Буш свиква пресконференция и казва: „Извършен е терористичен акт, заловени са 11 араби и 1 бял.“ „Защо и един бял?“, питат журналистите.

„Виждате ли, че на никого не му пука за арабите“, отвръща Буш.

Заместете свободно Буш, с когото искате от нашите патриоти и араби с турци. Картичката е ясна. Американците пак се уредиха с добрата новина – Буш скоро ще си иде. Лошата остава за нас – ние още дълго ще си влачим нашите. Ако търсим гарант за етническия мир, трябва да се обърнем към себе си. Да накараме българските турци да разкажат за себе си, а ние, българите, да се вслушаме в техните истории. Защото те са част от нашата. Така постепенно може би някой ден страхът ще спре да изядва душите ни.

Линкове към истории на български турци от Жанина Драгостинова

[Шалварите на алиантите. Садула: Изключиха ме от БКП и ме вкараха в затвора](#)

[Шалварите на алиантите. Ахмед: Свикнали сме да се крием, все от сунитите се пазехме](#)

[Фердие: Казах, че съдията спи и ми дадоха 2 г. затвор](#)

[Бурса, 19 години след “голямата екскурзия”](#)

[Ние като си отидем, с нас от Бурса ще си отиде и България](#)

[В името на сина \(историята на една българска проститутка във Виена\)](#)

[Кръвта от 1984 г. или защо в Момчилград има шведски граждани](#)

[От силистренско до Истанбул или с какво започва родината](#)